

תורת אמך

ביאורי סוגיות והדרכה לימודית

ביאורי תפילה

הקדמה לפרשנות הסידור

נכתב בסייעתא דשמיא

על ידי

אליהו מאיר ליפשיץ

ב"ר חיים שמאי ז"ל

ישיבת ברכת משה, מעלה אדומים

© כל הזכויות שמורות למחבר

[הקלד טקסט]

קדושת השם

אתה קדוש
 ושםך קדוש
 וקדושים בכל יום יהללוך סלה
 ברוך אתה ה' הא-ל הקדוש¹.

לעומת הסגנון הארוך והשופע של ברכת גבורות בולטת ברכת קדושת ה' בסגנונה הלאקוני. אם בברכת גבורות מצאנו כפילות, וחזרה על רעיון אחד במילים שונות, בברכת קדושת השם אין כפילות, כל מילה שקולה ומדודה. אם בברכת גבורות, כל התיאורים ברורים ומובנים, בברכת קדושת השם, אין אנו מבינים את שבחי הקב"ה שאנו אומרים. פירוש המונח "קדוש" - מופרש ומובדל². ברכה זו מתארת את הקב"ה כמופרש ומובדל ובלתי ניתן להשגה. אתה ה' קדוש, מופרש, מובדל ובלתי ניתן להשגה. ושםך - שהוא אמור להיות יותר "נגיש" אלינו מאשר "אתה" עצמותו של הקב"ה - מופרש, מובדל, ובלתי ניתן להשגה, ורק יצורים קדושים - מלאכים ועם ישראל - המופרשים מעולם החטא, יכולים להללך בכל יום.

בברכת קדושת השם משבחים אנו את הקב"ה בכך שהוא א-ל מסתתר בשפירי חביון. משבחים אנו את הקב"ה בשבח שאין אנו מבינים, וזהו שבחו של מקום, שהוא מנותק ומובדל מהעולם, שאין הוא נתפס בהכרתינו כלל, ואין השכל האנושי יכול להבינו.

שתי הברכות הללו, ברכת גבורות ה' וברכת קדושת השם, מתארות את שבחו של בורא עולם, אולם התיאורים שבשניהם רחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב. בברכת גבורות שבחו של הקב"ה כמלך העולם, מלך הפועל, משפיע ומכתיב את המציאות בעולם. בברכת קדושת השם שבחו של הקב"ה שהוא א-ל מנותק, מופרש ומובדל מהעולם.

ברכת גבורות וברכת קדושת השם סותרות זו את זו, וממילא משלימות זו את זו. תיאוריהם סותרים זה את זה, כיון שהן מתארות בצורה הפוכה את הקב"ה. התיאורים הסותרים משלימים זה את זה, בכך שהם נותנים לנו להבין מעט מזער משבחו של מקום. הקב"ה הוא מלך פועל ומשפיע, והוא א-להים שאינו נתפס ואינו ניתן להשגה. הקב"ה הוא גם מכלכל חיים בחסד, וגם "הוא קדוש ושמו קדוש". הוא גם "מגביהי לשבת", וגם "משפילי לראות", הוא גם "על השמים כבודו", והוא גם "מושיבי עקרת הבית אם הבנים

¹ הנוסח המצוטט הוא על פי נוסח אשכנז.

² עיין תורת כהנים ריש פרשת קדושים, המפרש: "קדושים תהיו" - "פרושים היו".

שמחה". הוא גם ראוי לתיאור האימננטי "רופא חולים ומתיר אסורים" והוא גם ראוי לתיאור הטרנסנדנטי "אתה קדוש ושמך קדוש".

שתי ברכות אלו פותחות את התפילה, מבחינת "דע לפני מי אתה עומד". אדם מישראל העומד בתפילה לפני בורא עולם חייב להפנים לתוכו את מורכבות היחסים בין העולם לבין בוראו. ורק לאחר שהפנים בתוכו, שהקב"ה הוא גם פועל ומשפיע, וגם בלתי נתפס ובלתי ניתן להשגה, רשאי הוא לעמוד בפניו ולבקש את צרכיו.

כעת לאחר שעסקנו בכל ברכה וברכה בנפרד, ועמדנו על תכניה, יכולים אנו לענות על השאלות ששאלנו בראשית הדיון על ברכות השבח.

כעת, מבינים אנו מדוע שלוש הברכות השונות הללו מצטרפות ליחידה אחת, יחידה שאינה ניתנת להפרדה. כמו כן, מבינים אנו מדוע ברכות אלו פותחות את התפילה.

אכן, שלוש ברכות שונות לפנינו. אכן, שלושה או אפילו ארבעה תכנים שונים בברכות הללו. סוד החיבור של שלושת הברכות ליחידה אחת, הוא בשוני שביניהם, שוני הגורם לכך שברכות אלו משלימות זו את זו.

המפגש המתקיים בין הבורא לבין הנבראים, הוא כל כך בלתי מובן, כל כך בלתי נתפס, כל כך בלתי אפשרי, שחייבים אנו לעבור דרך המסננת המשולשת של שלושת הברכות הללו כדי לזכות ולהגיע למעמד הנכסף.

בברכות אלו חוט משולש של הכרה רוחנית. החוט הראשון, ההכרה שאנו איננו עומדים בתפילה לבד, אלא כחלק בשרשרת הארוכה של עם ישראל לדורותיו, אין אנו עומדים לבד אלא כבני אברהם יצחק ויעקב. החוט השני, ההכרה שהקב"ה הוא מלך חי וקיים פועל ועושה, ממית ומחייה, והחוט השלישי, ההכרה בכך שהקב"ה הוא א-ל מסתתר בשפירי חביון. שזירת שלושת החוטים הללו ביחד הוא הבסיס לתפילה שלנו.

"הבו לה' בני אלים, הבו לה' כבוד ועוז, הבו לה' כבוד שמו".